

กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

โดย

นายณัฐพงศ์ ศรีพา รหัสประจำตัว 631219

รายงานวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 12

สถาบันพระปกเกล้า

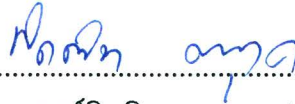
พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

สถาบันพระปกเกล้า

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

อาจารย์ที่ปรึกษา :

(อาจารย์กิตติมา บุนนาค)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม :

(อาจารย์วิทวัส ชัยภาคภูมิ)

อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 12

(ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย)

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

บทคัดย่อ

ชื่อผู้จัดทำ : นายณัฐพงศ์ ศรีพา รหัสประจำตัว 631219
ชื่อหัวข้อเอกสาร : กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาการประกอบ
ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์กิติมา บุณนาค
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์วิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ

รายงานการศึกษาเรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษารูปแบบการประกอบ ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ของประเทศไทย เพื่อศึกษาความเป็นมาและการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วย ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อเสนอแนะ แนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ของประเทศ โดยใช้วิธีศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้ศึกษา จะดำเนินการรวบรวม ศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย โดยเฉพาะกรณีการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึง เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ตลอดจนงานวิจัย ตำรา บทความ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางแพลตฟอร์มพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่อยู่ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการหลายรายไม่ได้ มีสถานที่ตั้งและจดทะเบียนนิติบุคคลตามกฎหมายในประเทศไทย ประกอบกับบทบัญญัติของ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังไม่สามารถมี ผลบังคับกับผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศจะต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตต่อสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ก่อนเริ่ม ประกอบธุรกิจ นอกจากนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดหน่วยงานในการกำกับ ดูแลการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) มีหลายฉบับที่กำหนดให้ ผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะต้องจดทะเบียน ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรม ทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้รับผิดชอบ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์เป็น

ผู้รับผิดชอบ และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น เห็นว่า ควรกำหนดให้ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่เป็นเจ้าของแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดใหญ่ที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศต้องแจ้งให้ทราบต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตต่อสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ให้สามารถจดทะเบียนเฉพาะตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อนในการทำงานของหน่วยงานที่กำกับดูแลและรับจดทะเบียน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” ของผู้ศึกษาในฐานะนักศึกษาศาสน์พระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 12 ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาของอาจารย์กิติมา บุณนาค อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานวิชาการฉบับนี้จนเกิดความสมบูรณ์ และสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ผู้ศึกษาจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาศาสน์พระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 12 ทั้งจากสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาที่ได้สนับสนุนข้อมูล และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของศาสน์พระปกเกล้าผู้รับผิดชอบดูแลหลักสูตรที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการจัดทำรายงานการศึกษานี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

นายณัฐพงศ์ ศรีพา

นักศึกษาหลักสูตร การพัฒนานักบริหารระดับสูง

สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญฯ รุ่นที่ 12

ศาสน์พระปกเกล้า

วันที่ 18 ตุลาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 หลักการตามกฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้า ระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ	5
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์	9
2.4 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	16
3.1 วิธีการศึกษา	16
3.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล	16
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	16
บทที่ 4 ผลการศึกษา	18
4.1 รูปแบบการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย	18
4.2 กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กับการประกอบธุรกิจ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	20
บทที่ 5 ผลการศึกษา	38
5.1 สรุปผลการศึกษา	38
5.2 อภิปรายผล	39

สารบัญ (ต่อ)

5.3 ข้อเสนอแนะ	หน้า
บรรณานุกรม	42
ประวัติผู้ศึกษา	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของการดำเนินธุรกิจการค้าและการให้บริการให้มีความหลากหลายและแตกต่างไปจากรูปแบบเดิม จึงทำให้เกิดคำว่า “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” หรือที่รู้จักกันในชื่อภาษาอังกฤษว่า e-Commerce หรือ Electronic Commerce เพื่อให้เข้าถึงและอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคมากที่สุด โดยช่องทางการตลาดผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ได้รับความสะดวกและมีแนวโน้มที่ขยายเพิ่มขึ้นทุกปี องค์การการค้าโลก (WTO) ได้หยิบยกเรื่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ขึ้นมาพิจารณาเมื่อปี 2541 และได้มีการจัดทำแผนงานด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Work Program on Electronic Commerce) เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกหรือในประเด็นการค้าที่เกี่ยวข้องกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โลก โดยในการประชุมคณะรัฐมนตรี WTO เมื่อเดือนธันวาคม 2560 ได้มีการสนับสนุนการจัดทำระเบียบ WTO เรื่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นผู้สนับสนุนรอง (Co-Sponsor) แลกเปลี่ยนร่วมด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2561 เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ “ประเทศไทย 4.0” โดยยอมรับบทบาทสำคัญของ WTO ในการจัดทำกฎเกณฑ์พหุภาคีเพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวก ความโปร่งใส และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

โดยปัจจุบันประเทศไทยมีการเติบโตของการประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบก้าวกระโดด ซึ่งเห็นได้จากผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2560 พบว่าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่า e-Commerce มากที่สุด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562, น. 26) ดังนี้

อันดับที่ 1 ได้แก่ อุตสาหกรรมการค้าปลีกและการค้าส่งมีมูลค่า e-Commerce จำนวน 713,690.11 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 31.78

อันดับที่ 2 อุตสาหกรรมการให้บริการที่พิกมีมูลค่า e-Commerce จำนวน 607,904.89 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 27.07

อันดับที่ 3 อุตสาหกรรมการผลิตมีมูลค่า e-Commerce จำนวน 428,084.73 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 19.06

อันดับที่ 4 อุตสาหกรรมข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารมีมูลค่า e-Commerce จำนวน 384,407.71 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 17.12

อันดับที่ 5 อุตสาหกรรมการขนส่ง มีมูลค่า e-Commerce จำนวน 83,929.05 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 3.74

อันดับที่ 6 อุตสาหกรรมศิลปะความบันเทิง และนันทนาการมีมูลค่า e-Commerce จำนวน 15,463.46 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.69

อันดับที่ 7 อุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ มีมูลค่า e - Commerce จำนวน 9,622.77 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.43 และ

อันดับที่ 8 อุตสาหกรรมการประกันภัยมีมูลค่า e - Commerce จำนวน 2,396.69 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.11

นอกจากนี้ ในปัจจุบันได้มีผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่ ขนาดกลาง รายย่อย และวิสาหกิจชุมชน ต่างได้มุ่งเน้นในการค้าขายและให้บริการผ่านทางระบบออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน เช่น Alibaba Lazada Shopee JD Tops และ Central เป็นต้น ซึ่งเป็นระบบที่สามารถเข้าถึงลูกค้า และสามารถลดต้นทุนการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีการผ่านช่องทาง Facebook Instagram Twitter และ Line ซึ่งเป็นที่นิยมอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากสะดวก รวดเร็ว สินค้าราคาถูก และมีความหลากหลาย รวมทั้งสามารถสอบถามโต้ตอบระหว่างผู้ประกอบการร้านค้ากับผู้ที่ซื้อสินค้าได้โดยตรง

ในส่วนของประเทศไทยได้มีการนำกฎหมายแม่แบบว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996 และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2001 ของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายภายใน คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อจัดข้อขัดข้องทางกฎหมายและเพื่อให้การทำธุรกรรมโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยใช้กระดาษธรรมดา รวมทั้งการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทำธุรกรรมที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แทนลายมือชื่อปกติธรรมดา การใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนข้อความที่กฎหมายกำหนดให้ต้องนำเสนอหรือเก็บในสภาพต้นฉบับ และการเก็บรักษาเอกสารในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น แต่กฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงการรับรองการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามแม้ประเทศไทยจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อเข้ามากำกับดูแลการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยในปัจจุบันรัฐบาลยังคงประสบปัญหาการกำกับดูแลผู้ประกอบการ การจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การจัดเก็บภาษีเงินได้จากผู้ประกอบการ การป้องกันและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ เช่น กรณีผู้ซื้อสินค้าประสบปัญหาการซื้อสินค้าไม่ได้สินค้า การได้รับสินค้าไม่ตรงตามที่โฆษณาหรือสินค้าไม่มีคุณภาพ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้รัฐบาลได้การพยายามแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 จำนวน 4 ครั้ง รวมถึงการออกกฎหมายกำหนดให้สถาบันการเงิน ต้องรายงานข้อมูลธุรกรรมการเงินลูกค้าให้กับกรมสรรพากรเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี แต่การดำเนินงานที่ผ่านมารัฐบาลก็ยังไม่สามารถเข้ามากำกับดูแลและแก้ไขปัญหาเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาความเป็นมาและการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในส่วนที่เกี่ยวกับประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ของประเทศ

1.3 ขอบเขตการศึกษา

มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

1.3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษากฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้กำหนดระยะเวลา 6 เดือน

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้ศึกษาจะดำเนินการรวบรวม ค้นคว้า ศึกษา และวิเคราะห์ ข้อมูลกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ตลอดจนงานวิจัย ตำรา บทความ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบรูปแบบการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ของประเทศไทย

1.5.2 ทราบความเป็นมาและการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

1.5.3 มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ของประเทศ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เอกสารวิชาการ เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการตามกฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ ได้แก่ หลักความเท่าเทียมในการทำหน้าที่ระหว่างวิธีการทางกระดาษกับวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (Functional Equivalent Approach) หลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technology Neutrality) และหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา (Party Autonomy)
2. แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1. หลักการตามกฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ

กฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ค.ศ.1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ค.ศ. 2001 (Model Law on Electronic Signatures 2001) ซึ่งได้วางหลักการที่สำคัญไว้ ดังนี้

2.1.1 หลักความเท่าเทียมในการทำหน้าที่ระหว่างวิธีการทางกระดาษกับวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (Functional Equivalent Approach)

กฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ค.ศ.1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวทางที่ให้การยอมรับว่าการติดต่อสื่อสารโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายเสมือนกับการติดต่อสื่อสารโดยใช้วิธีแบบดั้งเดิม (โดยใช้เอกสารธรรมดา) กล่าวคือ เมื่อธุรกรรมใดกระทำลงโดยใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบดั้งเดิมแล้วสามารถทำหน้าที่ได้และมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย หากธุรกรรมใดได้กระทำลงโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนเอกสารปกติธรรมดา ธุรกรรมดังกล่าวก็มีผลและทำหน้าที่ได้อย่างเดียวกันกับธุรกรรมที่กระทำลงโดยวิธีการดั้งเดิมและมีผลทางกฎหมายอย่างเดียวกัน หลักการนี้เรียกว่า “หลักความเท่าเทียมกันในการทำหน้าที่” (Functional Equivalent Approach) และเป็นหลักการที่ใช้ในการแก้ไขอุปสรรคหรือข้อขัดข้องทางกฎหมายที่เกิดจากข้อกำหนดในกฎหมายเดิม ๆ ไม่สามารถปฏิบัติได้โดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำเป็นหนังสือ (Writing) ข้อกำหนด

เกี่ยวกับการมีหลักฐานเป็นหนังสือ (Evidence in writing) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อ (Signature) หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสารต้นฉบับ (Original)

บทบัญญัติทั่วไปซึ่งรองรับ “หลักความเท่าเทียมกันในการทำหน้าที่” หรือยอมรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กับเอกสารปกติธรรมดาปรากฏใน Article 5 ของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เรียกว่า “การยอมรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในสถานะทางกฎหมาย ซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยข้อความจะไม่ถูกปฏิเสธผลทางกฎหมาย ความสมบูรณ์หรือการมีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพียงเพราะเหตุที่ว่าข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” บทบัญญัตินี้ นับเป็นหัวใจของกฎหมายแม่แบบฉบับนี้ หลักการนี้ยังได้รับการรับรองใน Article 8 (1) ของอนุสัญญาว่าด้วยการใช้ข้อความสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศอีกด้วย ซึ่งบทบัญญัติว่า “ข้อความสื่อสารหรือสัญญาจะไม่ถูกปฏิเสธความสมบูรณ์หรือมีผลบังคับใช้เพียงเพราะเหตุที่ว่าข้อความสื่อสาร หรือสัญญานั้นอยู่ในรูปของข้อความสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์”

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อมูลเทคนิคย่อมมีความเสี่ยงที่จะถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขง่ายกว่าเอกสารธรรมดา ดังนั้น ในการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในหลายกรณี เช่น การใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กระทำการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ การใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นลายมือชื่อ หรือการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเก็บรักษาเอกสารที่กฎหมายกำหนดให้เก็บรักษากฎหมายแม่แบบว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จึงได้วางข้อกำหนดขั้นต่ำ (Minimum Requirements) เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือหรือการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลเทคนิคไว้ด้วย ในกรณีเหล่านั้นผู้ใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนเอกสารหรือข้อมูลธรรมดาก็ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดขั้นต่ำเหล่านั้นให้ครบถ้วนด้วย มิฉะนั้น ธุรกรรมที่กระทำลงโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นก็อาจจะไม่มีผลตามกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ใช้ข้อมูลเทคนิคการกระทำธุรกรรมที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือธุรกรรมนั้นจะได้รับการยอมรับว่าได้ทำเป็นหนังสือแล้วก็ต่อเมื่อข้อมูลอินเทอร์เน็ตนั้น “สามารถเข้าถึงได้และนำกลับมาใช้ได้ภายในภายหลัง” เป็นต้น จะเห็นได้ว่า Article 5 ซึ่งยอมรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีสถานะทางกฎหมายเสมอกับเอกสารหรือข้อมูลปกติธรรมดานั้นจึงเป็นเพียงบทบัญญัติหลัก โดยมีบทบัญญัติอื่น ๆ เป็นบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง เช่น เรื่อง “หนังสือ” “ลายมือชื่อ” และ “ต้นฉบับ” เป็นต้น

การยอมรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีสถานะทางกฎหมายเสมอกับเอกสารธรรมดานั้นมิได้ลบล้างหลักกฎหมายที่ใช้กับเอกสารธรรมดา กฎหมายมิได้บังคับให้บุคคลต้องใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนเอกสาร ดังนั้น บุคคลยังคงสามารถติดต่อสื่อสารหรือกระทำการใดต่อกันโดยใช้วิธีการดั้งเดิมโดยอยู่ภายใต้บังคับของหลักกฎหมายเดิม ๆ เช่น ยังสามารถทำสัญญาซื้อขายสินค้าทั่วไป การเป็นลายลักษณ์อักษรโดยใช้กระดาษ ซึ่งทำให้สัญญานั้นใช้บังคับได้ตามกฎหมายไทย เนื่องจากได้มีหลักฐานเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ในการทำสัญญาอาจ

เป็นไปได้ว่าผู้ทำคำเสนอและคำสนองใช้วิธีการติดต่อสื่อสารต่างกัน เช่น ผู้เสนอส่งคำเสนอทางจดหมายปกติส่วนผู้สนองเพื่อสนองรับคำเสนอโดยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นต้นกฎหมายแม่แบบว่าด้วยพาณิชย์อย่างดีจึงเป็นเพียงการใช้ทางเลือกให้แก่บุคคลเท่านั้น (พินัย ฌ นคร, 2561, น. 67 - 69)

2.1.2 หลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technology Neutrality)

กฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ.1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2001 (Model Law on Electronic Signatures 2001) จัดทำขึ้นโดยยึดถือหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technology Neutrality หรือ Media Neutrality) กล่าวคือ หลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายแม่แบบฉบับนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกวิธีการ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างเทคโนโลยีอันใดอันหนึ่ง ตัวอย่างเช่น เมื่อกฎหมายแม่แบบกำหนดว่าการใช้ลายมือชื่อในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะเช่นใดถือว่าเป็นลายมือชื่อเสมอเหมือนกับลายมือชื่อปกติ การใช้ลายมือชื่อและรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะเช่นนั้นก็ต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นลายมือชื่อโดยชอบ ไม่ว่าจะสร้างขึ้นโดยใช้เทคนิคใดก็ตาม ทั้งนี้ อาจเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสร้างขึ้นโดยใช้เทคนิคชีวภาพ (Biometric Technology) โดยนำเอาลักษณะทางชีวภาพของมนุษย์มาใช้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ หรือ ลายม่านตา หรืออาจเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสร้างขึ้นโดยใช้เทคนิคเข้ารหัสในระบบกุญแจคู่ (Public Key Infrastructure หรือ PKI) เป็นต้น หากลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสร้างขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กฎหมายแม่แบบกำหนดไว้ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นก็มีสถานะเป็น “ลายมือชื่อ” โดยชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น นอกจากนี้ บทนิยามของคำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ซึ่งกฎหมายแม่แบบฉบับนี้ได้กำหนดไว้ในลักษณะที่ครอบคลุมความหมายกว้างและรองรับเทคโนโลยีทุกประเภทนั้น ก็มุ่งหมายที่จะรองรับหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยีด้วยนั่นเอง (พินัย ฌ นคร, 2561, น. 64)

2.1.3 หลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา (Party Autonomy)

แม้กฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ.1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) จะกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายแม่แบบฉบับนี้ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ หลักความเป็นอิสระของคู่กรณีในการตกลงกัน (Party Autonomy) กล่าวคือ ยอมให้คู่กรณีตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ ทั้งนี้ Article 4 (Variation by Agreement) ของกฎหมายแม่แบบฉบับนี้ได้กำหนดชัดเจนว่า ในระหว่างคู่กรณีนั้น บทบัญญัติในส่วนที่กำหนดเกี่ยวกับการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็น

บทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ใน Chapter III ของกฎหมายแม่แบบฉบับนี้ และโดยทั่วไปจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำสัญญา สามารถที่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ ตัวอย่างเช่น กฎหมายแม่แบบกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเวลาที่ถือว่าได้ “ส่ง” หรือ “ได้รับ” ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้เป็นประการใดคู่กรณีสามารถตกลงกันในระหว่างกันเองนั้นให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ส่ง หรือได้รับในเวลาใดเป็นการเฉพาะซึ่งอาจเป็นเวลาที่แตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายแม่แบบได้ ส่วนบทบัญญัติใน Chapter II ของกฎหมายแม่แบบฉบับนี้ เป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลเป็นการปฏิบัติถูกต้องตามข้อกำหนดของกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ เช่น ข้อกำหนดเรื่องหนังสือ ข้อกำหนดเรื่องลายมือชื่อ ข้อกำหนดเรื่องเอกสารต้นฉบับ เป็นต้น กฎหมายแม่แบบฉบับนี้จึงประสงค์ให้หลักเกณฑ์เหล่านี้เป็นหลักเกณฑ์บังคับ (Mandatory) หรือข้อกำหนดขั้นต่ำ (Minimum Requirement) ซึ่งคู่กรณีไม่อาจตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ เช่น เมื่อกฎหมายแม่แบบกำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีสถานะเป็นหนังสือก็ต่อเมื่อข้อความของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงได้ เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ได้ภายหลัง คู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ในระหว่างกันเองนั้นให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีสถานะเป็นหนังสือแม้ว่าข้อความของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ในภายหลัง หากคู่กรณีตกลงกันเองเป็นเรื่องอื่นผิดแผกแตกต่างไปจากข้อกำหนดในกฎหมายแม่แบบ ข้อตกลงนั้นก็ย่อมไม่ผลทางกฎหมาย อันจะมีผลให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งคู่กรณีนำมาใช้ในการทำธุรกรรมที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือนั้นไม่ได้รับการยอมรับว่ามีสถานะเป็นหนังสือธุรกรรมนั้น จึงอาจตกเป็นโมฆะหากกฎหมายกำหนดผลไว้ว่าการไม่ทำธุรกรรมนั้นเป็นหนังสือทำให้ทุกค่านั้นเป็นโมฆะ เป็นต้น (พินัย ฌ นคร, 2561, น. 62 -64)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง รูปแบบหรือแนวทางในการซื้อขายสินค้าข้อมูลและบริการผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการทำธุรกิจการค้าบนระบบอินเทอร์เน็ต พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งระบบธนาคารบนไซเบอร์ การซื้อสินค้า การหางาน การประมูล การร่วมมือในการทำงาน และอื่น ๆ อีกมากมาย โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้านการผลิต การกระจายสินค้า การตลาด การจัดจำหน่าย การบริการลูกค้า ระบบการชำระเงิน กระบวนการขนส่ง รวมไปถึงแง่มุมอื่น ๆ อีกมาก ในขณะที่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ทำให้การติดต่อกันระหว่างธุรกิจพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมีการใช้งานกันอย่างกว้างขวาง อินเทอร์เน็ตทำให้บุคคลทั่วไปและบริษัทขนาดเล็กสามารถขายสินค้าบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้โดยมีโอกาสเทียบเท่ากับบริษัทขนาดใหญ่ เป็นการลดต้นทุนในการทำการค้าได้เป็นอย่างมาก

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นรูปแบบใหม่ของระบบการค้าระหว่างประเทศ การซื้อขายระหว่างประเทศเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสัมพันธ์ของผู้ซื้อและผู้ขาย โดยผ่านข้อตกลงหรือเงื่อนไข

ทางการค้าที่เกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า จำนวนสินค้า ราคา การบรรจุหีบห่อ การส่งมอบ และการชำระราคา ซึ่งเป็นเรื่องและผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าต้องตกลงกันก่อนล่วงหน้า หากไม่ตกลงกันต้องอยู่ในบังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่ากฎหมายของแต่ละประเทศอาจแตกต่างกันซึ่งหากคู่สัญญาไม่ระบุโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่า กฎหมายของประเทศใดจะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแก่สัญญา ก็ต้องมาพิจารณาจากกฎหมายขัดกัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความล้มหลังหรือไม่ทันสมัยของกฎหมายภายในของบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาแล้ว (สุทธิพล ทวีชัยการ, ๒๕๓๙, น. ๖๘-๖๗) ทั้งนี้ เพื่อให้ยอมรับและการบังคับใช้กฎหมายของประเทศที่พัฒนาแล้ว การที่จะปล่อยให้การซื้อขายระหว่างประเทศขึ้นอยู่กับ การแสดงเจตนาของคู่สัญญา หรือกฎหมายภายในของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศมาเกี่ยวข้อง ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่การบังคับใช้สัญญา จึงมีการสร้างความเป็นเอกภาพให้เกิดขึ้นในระบบการค้าระหว่างประเทศโดยการยกร่างกฎหมายที่สำหรับใช้ร่วมกัน กำหนดหน้าที่ของผู้ซื้อ ผู้ขาย การชำระค่าสินค้า เป็นต้น รูปแบบสัญญาดั้งเดิมต้องอาศัยลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ แต่เมื่อยุคสารสนเทศได้ก้าวเข้ามาสู่สังคม ส่งผลต่อการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่กระทำได้ทันทีแม้อยู่ห่างกันโดยระยะทางไกลแสนไกล ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เรียกกันว่า “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce)” พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เริ่มในต้นศตวรรษ ๑๙๗๐ ใช้ในการโอนเงินซึ่งอยู่ในกลุ่มที่จำกัด และต่อมามีการขยายสู่ธุรกิจการเงินและกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กมากขึ้น มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงข้อมูลในกลุ่มบริษัทจนกระทั่งขยายไปเป็นบริการหลาย ๆ รูปแบบของบริษัทต่าง ๆ (สมชาย นำประเสริฐชัย, ๒๕๔๒, น. ๖๖)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยอาศัยกระบวนการหรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน โดยอาจกระทำผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายอื่นก็ได้ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2544, น.41) เช่น การทำธุรกรรมโดยใช้โทรเลข โทรพิมพ์ โทรสาร หรืออุปกรณ์อื่นใดที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่โดยที่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมต่อเครือข่ายต่าง ๆ หลายเครือข่ายเข้าด้วยกันทำให้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ นอกจากนี้ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังเป็นเครือข่ายที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายแต่มีประสิทธิภาพสูง จึงทำให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่จะกระทำผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มิได้หมายความเฉพาะธุรกรรมในเชิงแพ่งหรือพาณิชย์เท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงการทำธุรกรรมของภาครัฐด้วย ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์พ.ศ. 2544 ซึ่งกำหนดให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่ธุรกรรมใน

การดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด 4 ด้วย ดังนั้น จึงอาจแบ่งรูปแบบของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ออกได้เป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

2.3.1 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในเชิงพาณิชย์

การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในเชิงพาณิชย์ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เป็นการกระทำในส่วนของภาคเอกชน หรือภาคธุรกิจเพื่อประโยชน์ในเชิงการค้าพาณิชย์เป็นสำคัญโดยเป็นการกระทำผ่านสื่อกลางที่เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบตามลักษณะของคู่กรณีที่มีนิติสัมพันธ์กันได้ ดังนี้

ก. จากภาคธุรกิจสู่ภาคธุรกิจ (Business To Business : B2B) เป็นรูปแบบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีมูลค่าการประกอบการสูง เนื่องจากผู้ประกอบการในรูปแบบนี้ได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร การสร้างมูลค่าเพิ่ม และโอกาสในการทำธุรกรรม (ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2545, น.17) โดยสามารถแบ่งรูปแบบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างภาคธุรกิจกับภาคธุรกิจออกเป็นพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภายในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกัน และการพาณิชย์ระหว่างองค์กร (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2541, น.4)

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภายในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกันมักเกิดขึ้นระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ภายในองค์กรนั้น ๆ เอง เช่น ระหว่างฝ่ายวิจัยและพัฒนาฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต และฝ่ายจัดจำหน่าย เป็นต้น

ส่วนการพาณิชย์ระหว่างองค์กรยังสามารถแบ่งออกได้เป็นการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างกลุ่มบริษัทคู่ค้าที่เฉพาะเจาะจง และที่ไม่เฉพาะเจาะจง โดยการพาณิชย์ระหว่างกลุ่มบริษัทคู่ค้าที่เฉพาะเจาะจงมักจะเกิดขึ้นระหว่างบริษัทที่เป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนและบริษัทอื่น ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนซื้อ โดยบริษัทที่เป็นซื้อจะไม่แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันเอง แต่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับบริษัทที่เป็นศูนย์กลางเท่านั้น ส่วนการพาณิชย์ระหว่างองค์กรแบบไม่เฉพาะเจาะจงนั้น บริษัทที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการผ่านเครือข่ายสาธารณะ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งบริษัทใด ๆ สามารถเข้าร่วมก็ได้ โดยแต่ละบริษัทสามารถติดต่อระหว่างกันได้ทั้งหมดไม่มีบริษัทใดเป็นแกนกลางของการติดต่อเหมือนรูปแบบแรก

ข. จากภาคธุรกิจสู่ผู้บริโภค (Business To Consumer : B2C) เป็นรูปแบบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งผู้ประกอบการมักเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ และมีขนาดเล็ก ประกอบกับมูลค่าการค้าขายในแต่ละรายการไม่สูงมากนัก โดยรูปแบบที่สำคัญที่สุดของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รูปแบบนี้ คือ การค้าปลีกอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Retailing) ซึ่งเราสามารถแบ่งระดับของกิจกรรมของการค้าปลีกอิเล็กทรอนิกส์ออกเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้ (เย็น ภูสุวรรณ, น.5)

1) การโฆษณาและแสดงสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Showcase) หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของบริษัทเท่านั้น โดยยังไม่มี การรับสั่งสินค้าทางเครือข่าย

2) การสั่งซื้อสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Ordering) หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสั่งซื้อสินค้า แต่ยังคงชำระเงินด้วยวิธีการเดิม เช่น ชำระด้วยเช็ค หรือ บัตรเครดิตผ่านทางช่องทางปกติ

3) การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Payment) หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสั่งซื้อสินค้าและชำระเงิน โดยในปัจจุบันการชำระเงินผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมักชำระด้วยการบอกหมายเลขบัตรเครดิต ในอนาคตการชำระเงินอาจทำได้โดยใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money)

4) การจัดส่งและบริการหลังการขายด้วยอินเทอร์เน็ต (Electronic Delivery and service) หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการค้าปลีกอย่างครอบคลุม ตั้งแต่การโฆษณา การรับสั่งสินค้า และการชำระเงิน ตลอดจนการให้บริการหลังการขาย ในกรณีที่สินค้าเป็น “สินค้าสารสนเทศ” (Information Goods) เช่น ข่าวสาร ซอฟต์แวร์ ภาพยนตร์ หรือเพลง การจัดส่งสินค้าเหล่านี้ยังสามารถทำได้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อีกด้วย

5) การทำธุรกรรมและการแลกเปลี่ยนทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transaction) เช่น การแลกเปลี่ยนเงินตรา การซื้อขายสินค้าทางการเงิน เช่น หลักทรัพย์ การซื้อขายสินค้าทั่วไป เช่น น้ำมัน หรือทองคำ เป็นต้น

ค. จากภาคธุรกิจสู่ภาครัฐ (Business To Government : B2G) เป็นรูปแบบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างภาคธุรกิจกับภาครัฐ ซึ่งคู่กรณีในนิติสัมพันธ์รูปแบบนี้ คือ ระหว่างภาคธุรกิจกับภาครัฐเช่นเดียวกันกับคู่กรณีในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จากภาครัฐสู่ภาคธุรกิจ (Government To Business : G2B) แต่นิติสัมพันธ์รูปแบบนี้เป็นมุมมองจากวัตถุประสงค์ของภาคธุรกิจที่เข้าดำเนินธุรกรรมกับภาครัฐเพื่อประโยชน์ทางการค้าเป็นสำคัญ ตัวอย่างของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รูปแบบนี้ได้แก่ การที่ผู้ประกอบการนำเข้าและส่งออกสินค้าเลือกใช้ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการดำเนินพิธีการศุลกากรกับกรมศุลกากร หรือการชำระภาษีผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.3.2 การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับบริการของรัฐ หน้าที่หลักของหน่วยงานภาครัฐคือการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่สังคมหรือเศรษฐกิจ และเพื่อให้สามารถให้บริการประชาชนหรือภาคเอกชนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ภาครัฐจึงได้มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการของแต่ละหน่วยงานโดยการนำเอารูปแบบของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้ ซึ่งเป็นที่รู้จักกัน

โดยทั่วไปในชื่อของโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-government) โดยสามารถแบ่งรูปแบบตามลักษณะของคู่กรณีที่มีนิติสัมพันธ์กัน ดังนี้

ก. จากภาครัฐสู่ภาคธุรกิจ (Government To Business : G2B) นิติสัมพันธ์รูปแบบนี้มีคู่กรณี คือ ภาครัฐและภาคธุรกิจเช่นเดียวกันกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จากภาคธุรกิจสู่ภาครัฐ (Business To Government : B2G) ที่กล่าวมาแล้วแต่เป็น มุมมองจากวัตถุประสงค์ของภาครัฐ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าภาคธุรกิจมีความตื่นตัวในการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำธุรกรรมอย่างสูง ดังนั้น ภาครัฐในฐานะของหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนภาคธุรกิจให้สามารถดำเนินการทางธุรกิจได้อย่างประสบผลสำเร็จ และแข่งขันกับต่างชาติได้ จึงมีหน้าที่ต้องกระทำการใด ๆ เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศของภาคธุรกิจเป็นไปได้อย่างครบวงจร ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการนำเอารูปแบบของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการดำเนินการของภาครัฐเช่นเดียวกัน ซึ่งภารกิจสำคัญของภาครัฐที่จะทำให้ G2B สำเร็จลุล่วง ประกอบด้วย ช่วยดูแลและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทำให้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของภาคธุรกิจประสบผลสำเร็จ ช่วยทำให้กิจการและการดำเนินกิจการง่ายขึ้น ช่วยกระจายกิจกรรมทางธุรกิจ ช่วยทำให้บทบาททางการตลาดเข้าสู่ตลาดโลกในลักษณะ Virtual World Market และช่วยทำให้โครงสร้างโมเดลแบบธุรกิจสมัยใหม่ประสบผลสำเร็จ

ข. จากภาครัฐสู่ประชาชน (Government To Citizen : G2C) ภารกิจหลักอีกประการหนึ่งของภาครัฐ นอกเหนือจากการให้การสนับสนุนส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ คือ การให้บริการประชาชนในด้านสังคมเพื่อให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น โดยเน้นการให้บริการผ่านระบบเครือข่ายเพื่อก่อให้เกิดบริการในรูปแบบเบ็ดเสร็จภายในจุดเดียว หรือที่เรียกว่า One Stop Service ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและดำเนินการขอใช้บริการได้ตลอดเวลา และสามารถเข้าถึงข้อมูลจากที่ใดก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อกับภาครัฐในลักษณะที่มีการโต้ตอบและมีปฏิสัมพันธ์ผ่านระบบเครือข่ายตามความต้องการของประชาชนอันจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยในปัจจุบันได้มีหน่วยงานของรัฐหลายแห่งดำเนินการให้บริการประชาชนผ่านระบบเครือข่ายแล้ว ตัวอย่างเช่น โครงการจัดทำระบบการให้บริการประชาชนทางด้านการทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของกรมการปกครอง โครงการจัดทำระบบแผนที่ และศูนย์บริการข้อมูลผู้ใช้ไฟฟ้าตลอด 24 ชั่วโมงของการไฟฟ้านครหลวง โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิตและบริการข่าวสารเพื่อประชาชนขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือโครงการระบบสารสนเทศการบริหารระบบงานสารบรรณของสำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม เป็นต้น ซึ่งตัวอย่างโครงการเหล่านี้ล้วนเป็นโครงการที่ได้รับรางวัล

โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐดีเด่นในงานสัปดาห์เทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2543 ทั้งสิ้น

ค. จากภาครัฐสู่ภาครัฐ (Government To Government : G2G) การที่หน่วยงานภาครัฐจะให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ข้อมูลที่ต้องและได้ข้อมูลนั้น ๆ มาอย่างรวดเร็ว ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานของภาครัฐยังดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลในลักษณะต่างคนต่างทำไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการแจ้งเกิดที่หน่วยทะเบียนราษฎรก็จะมีทะเบียนบ้านของกรมการปกครองต่อมาเมื่อมีการเข้าเรียนก็จะมีทะเบียนเข้าเป็นนักเรียนและบันทึกข้อมูลทางการศึกษาของโรงเรียนเมื่อถึงวัยทำงานก็ต้องมีการกรอกประวัติขึ้นทะเบียนเป็นพนักงานของหน่วยงานนั้น ๆ หรือเมื่อต้องการขอใบอนุญาตขับขี่ก็จะต้องมีการขึ้นทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก ซึ่งกระบวนการเหล่านี้บางส่วนเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลที่ซ้ำซ้อนทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ กำลังเจ้าหน้าที่ เสียเวลา และทำให้ประชาชนเกิดความไม่สะดวกในการติดต่อดำเนินการกับหน่วยงานภาครัฐ แต่ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐเกือบทุกแห่งมีฐานข้อมูลการดำเนินการของตนเองมีการวางเครือข่ายภายในองค์กร และบางหน่วยงานยังได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงานกันบ้างแล้ว ดังนั้นการดำเนินการร่วมกันหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันจึงมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ภาครัฐประหยัดงบประมาณ กำลังเจ้าหน้าที่ และระยะเวลาในการดำเนินการ ประชาชนได้รับความสะดวกสบายและความรวดเร็วในการทำธุรกรรมกับหน่วยงานของรัฐ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีผู้สมัครงานในหน่วยงานใด ๆ หน่วยงานนั้น ๆ สามารถตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ ที่ต้องการ เช่น ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา หรือประวัติการรับราชการทหารได้โดยตรงจากแต่ละหน่วยงานที่เก็บข้อมูลดังกล่าวอยู่ โดยผู้สมัครงานไม่จำเป็นต้องจัดเตรียมสำเนาเอกสารดังกล่าวให้ยุ่งยากอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม การแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ขึ้นทะเบียนที่อยู่ข้อมูล และรับรู้ข้อตกลงสิทธิการใช้ข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงต้องมีระบบการตรวจสอบและรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการเรียกค้นข้อมูลจะต้องผ่านหน่วยงานกลางเพื่อตรวจสอบสิทธิต่าง ๆ

2.4 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 วงศกร มโนศุภางค์ (2555) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยมีมุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการปรับแก้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศต่างๆ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งมีการปรับแก้พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำ

ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1999 (Electronic Transactions Act 1999) โดยการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2011 (Electronic Transactions Amendment Bill 2011) เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 แล้ว นอกจากนั้น ยังได้เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศแรกที่มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาฯ และให้สัตยาบันแล้วนอกจากนั้น ประเทศสิงคโปร์ยังได้ปรับแก้พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1998 (Electronic Transactions Act 1998) ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2010 (Electronic Transactions Act 2010) ในเวลาต่อมา จากการศึกษาพบว่า ประเทศต่างๆ ได้นำอนุสัญญาฯ มาปรับใช้กับกฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศ เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวมีความเป็นมาตรฐานและสอดคล้องกับหลักสากล ประเทศไทยจึงควรพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อแก้ไขให้พระราชบัญญัตินี้มีความสอดคล้องกับกฎหมายแม่แบบฯ มากขึ้น รวมถึงเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายของประเทศไทยมีความเป็นมาตรฐาน ทันสมัย และสอดคล้องกับหลักกฎหมายของนานาประเทศ

2.4.2 นิชธิมา ประจันตบุตร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคที่ทำสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นำมาพิจารณาว่ากฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ จากการศึกษาพบว่า

(1) การจดทะเบียนเพื่อควบคุมธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีกฎหมายหลายฉบับที่ออกมากำหนดให้ผู้ประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องจดทะเบียน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน จึงควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติ ในกรณีที่มีการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 32 แล้วให้ถือว่าได้จดทะเบียนตามกฎหมายฉบับอื่นด้วย

(2) สิทธิการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจ ระบบความปลอดภัยของเว็บไซต์ และวิธีการเลิกสัญญา เนื่องจากกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนในเรื่องหน้าที่ของผู้ประกอบการที่ต้องให้ข้อมูลดังกล่าวกับผู้บริโภค

(3) การเยียวยาผู้บริโภคที่เกิดความเสียหายจากการทำสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการทางอิเล็กทรอนิกส์มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มากกว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ

คุ้มครองผู้บริโภค จึงควรให้อำนาจหน้าที่ของสำนักงานฯ ในการสร้างระบบการเยียวยาผู้เสียหายโดยจัดระบบการไกล่เกลี่ย และเพื่อให้เกิดความรวดเร็วควรกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการไม่เกิน 1 เดือน นับแต่วันรับเรื่องร้องเรียน

2.4.3 คณะกรรมการการพาณิชย์ การอุตสาหกรรม และการแรงงาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เพื่อรองรับการแข่งขัน พบว่า เนื่องจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของเทคโนโลยีและอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารจากระบบอินเทอร์เน็ตนำไปสู่รูปแบบการประกอบธุรกิจการค้าที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้ประกอบการได้พัฒนาการขายสินค้าหรือบริการผ่านออนไลน์ หรือที่เรียกว่า “ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” (E – Commerce) เพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีผู้ประกอบการทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) และผู้ประกอบการขนาดใหญ่ทั้งในและต่างประเทศทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

อย่างไรก็ดี พบปัญหาเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในหลายด้าน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค การหลอกลวงผู้บริโภค การชำระเงินแล้วไม่ได้รับสินค้าหรือสินค้าและบริการไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้งปัญหาการแข่งขันอย่างไม่เท่าเทียมกันของผู้ประกอบการในแต่ละระดับ โดยเฉพาะการเข้ามาของเว็บไซต์ผู้ประกอบการจากต่างประเทศ เพื่อให้บริการผู้บริโภคในประเทศไทยและผู้ประกอบการรายย่อยซึ่งประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่มีได้อยู่ในระบบการกำกับดูแล และมีได้มีการเสียภาษีอย่างถูกต้อง อีกทั้งภาครัฐยังขาดแนวทางการส่งเสริมเว็บไซต์ของผู้ประกอบการ SMEs เพื่อให้สามารถเติบโตได้ นอกจากนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีความซ้ำซ้อน และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการส่งเสริมและกำกับดูแลธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

จากปัญหาดังกล่าว จึงควรมีการปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในด้านกำกับดูแลและส่งเสริม โดยพิจารณารายละเอียดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และออกมาตรการกำกับดูแลผู้ประกอบการโดยวิธีการจัดแจ้ง หรือขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการให้เข้าสู่ระบบ โดยมีมาตรการภาษีในการส่งเสริมและกำกับดูแล และกำหนดโครงสร้างหน่วยงานรับผิดชอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ให้เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการค้าในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ให้เป็นส่วนสำคัญตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศการค้า (trading nation) ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

เอกสารวิชาการ เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการศึกษา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนการศึกษา สรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการศึกษา

การจัดทำเอกสารวิชาการครั้งนี้ได้ใช้วิธีศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้ศึกษาจะดำเนินการรวบรวม ศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย โดยเฉพาะกรณีการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ตลอดจนงานวิจัย ตำรา บทความ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

การจัดทำเอกสารวิชาการ เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นการรวบรวม ศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย ตำรา บทความ และข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

3.2.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้ศึกษาได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการจัดทำข้อมูลวิชาการ เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยได้กำหนดระยะเวลา 6 เดือน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ได้ใช้วิธีการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive) เน้นการพรรณนา และการประมวลผลข้อมูลตามวัตถุประสงค์ บนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และความเป็นไปได้ในการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาโดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสังเคราะห์ ประมวลผล สรุปสาระสำคัญ ศึกษาเปรียบเทียบและเรียบเรียง เพื่อจัดทำเอกสารวิชาการ เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ โดยวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1. รูปแบบการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของการดำเนินธุรกิจการค้าและการให้บริการให้มีความหลากหลายและแตกต่างไปจากรูปแบบเดิม จึงทำให้เกิดคำว่า “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” หรือที่รู้จักกันในชื่อภาษาอังกฤษว่า e-Commerce (Electronic Commerce) เพื่อให้เข้าถึงและอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคมากที่สุด โดยช่องทางการตลาดผ่านทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ได้รับความสนใจและมีแนวโน้มที่ขยายเพิ่มขึ้นทุกปี ประกอบกับโลกได้หันหน้าเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เห็นได้จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้คนในการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับพฤติกรรมของผู้คนในสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เข้ากับยุคดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกิจการและพฤติกรรมกรรมการบริโภค รวมถึงการซื้อสินค้าจากหน้าร้าน ผู้คนได้หันมาเลือกซื้อสินค้าและบริการบนระบบอินเทอร์เน็ตเพิ่มสูงมากขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับประเทศ รวมไปถึงธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน (Cross-Border e-Commerce) ได้สร้างมูลค่าการซื้อขายสินค้าและบริการออนไลน์ทั่วโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

รูปแบบของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

(1) เว็บไซต์ขายสินค้า เว็บไซต์รูปแบบนี้เป็นเว็บไซต์ที่มีจุดประสงค์ในการค้าขายโดยตรง ผู้ออกแบบเว็บไซต์จะออกแบบเว็บไซต์ให้รองรับการแสดงผลสินค้าเพื่อให้สะดวกต่อผู้ชมมากที่สุด ในปัจจุบันได้มีการชำระเงิน และตระกร้าสินค้าเข้ามาอำนวยความสะดวกต่อผู้ซื้อสินค้าทำให้เว็บไซต์รูปแบบนี้เป็นที่นิยมมาก

(2) เว็บไซต์ให้บริการ

เว็บไซต์รูปแบบนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ อันได้แก่

(2.1) การให้บริการแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการให้บุคคลทั่วไปที่เข้ามาในเว็บไซต์สามารถใช้บริการได้ เช่น การให้ใช้อีเมล (E-mail) ฟรี เนื้อที่เก็บข้อมูลบนเว็บไซต์ฟรี การดาวน์โหลด (Download) รูปภาพ เกมส์ หนังสือ หรือเพลงตัวอย่าง เป็นต้น

(2.2) การให้บริการแบบคิดค่าใช้จ่าย จะเป็นการเปิดให้ลูกค้าใช้งานในส่วนนี้ได้ก็ต่อเมื่อลูกค้าสมัครเป็นสมาชิก หรือไม่ก็จ่ายค่าบริการก่อน ยกตัวอย่างเช่น การให้ขนาดอีเมล

(E-mail) ที่มีพื้นที่ใหญ่ขึ้น เนื้อที่เก็บเว็บไซต์ที่ไม่มี Banner หรือการ Download ข้อมูลแบบเต็มๆ เป็นต้น

(3) เว็บไซต์รูปแบบอื่น ๆ

รูปแบบเว็บไซต์ยังมีอีกมาก เว็บไซต์บางรูปแบบ ผู้จัดทำไม่ได้หวังผลทางธุรกิจ หรืออาจจะทำมาเพื่อจุดประสงค์ด้านการบริการเท่านั้น เช่น

- เว็บไซต์บริการกลุ่มลูกค้า เว็บไซต์ที่เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้า ส่วนใหญ่จะจัดทำเป็นหมวดหมู่ประเภทสินค้าให้เลือก เมื่อคลิกเข้าไปดูจะเป็นประกาศซื้อขายสินค้า โดยผู้ตกลงประกาศนั้น คือ ผู้ที่สนใจสินค้าโดยตรง เว็บไซต์จะทำหน้าที่แค่เป็นสื่อกลางของการซื้อขายเท่านั้น และบริการส่วนใหญ่จะเป็นแบบไม่เสียค่าบริการด้วย

- เว็บไซต์ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เพิ่มความสะดวกให้กับผู้คนในยุคสมัยนี้ เพราะได้มีการนำความทันสมัยของเทคโนโลยีเข้าเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายซึ่งทำให้เราสามารถจัดการธุระหลายอย่างผ่านทางเว็บไซต์ เช่น การจองบัตรคอนเสิร์ต การจองบัตรโดยสารเครื่องบิน การจองที่พักโรงแรม หรือแม้แต่การตรวจสอบรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล

- เว็บไซต์หน่วยงานราชการ หน่วยงานราชการของไทยในปัจจุบัน เริ่มมีเว็บไซต์เป็นของตัวเองกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่พยายามให้เกิด E-Government ขึ้นเมื่อเกิดการสนับสนุนประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เว็บไซต์หน่วยงานของรัฐเติบโตอย่างรวดเร็ว

ในการดำเนินธุรกรรมการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) สามารถจำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้

(1) ผู้ประกอบการกับผู้บริโภค (Business to Consumer: B2C) คือ การค้าระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค เช่น การขายหนังสือ ขายวิดีโอ หรือ ขายซีดีเพลง เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ

(1.1) การโฆษณาและแสดงสินค้า (Electronic showcase) หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการโฆษณาสินค้าหรือบริการของบริษัท

(1.2) การสั่งซื้อสินค้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic ordering) หมายถึง การสั่งซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต แต่การชำระเงินยังคงใช้ช่องทางเดิม

(1.3) การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic payment) หมายถึงการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสั่งซื้อสินค้าและชำระเงิน

(1.4) การจัดส่งและบริการหลังการขายผ่านอินเทอร์เน็ต (Electronic delivery and service) หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการค้าปลีกอย่างครอบคลุมตั้งแต่การโฆษณา การรับสั่งสินค้า การชำระเงิน ตลอดจนการให้บริการหลังการขาย และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นต้น

(2) ผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการ (Business to Business: B2B) คือ การค้าระหว่างผู้ประกอบการครอบคลุมถึงเรื่อง การขายส่ง การทำการสั่งซื้อสินค้าผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และระบบห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain Management) เป็นต้น

(3) ผู้บริโภคกับผู้บริโภค (Consumer to Consumer: C2C) คือ การติดต่อระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้ากันเอง และการขายของมือสอง เป็นต้น

(4) ผู้ประกอบการกับภาครัฐ (Business to Government: B2G) คือ การประกอบธุรกิจระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ ที่เห็นกันมากคือการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ (e-Government Procurement) รัฐบาลจะทำการจัดซื้อ/จัดจ้างผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การประกาศจัดจ้างของภาครัฐในเว็บไซต์ www.gprocurement.go.th

(5) ภาครัฐกับประชาชน (Government to Consumer: G2C) ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า แต่จะเป็นเรื่องการบริการของภาครัฐผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การคำนวณและเสียภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต หรือการให้บริการข้อมูลประชาชนผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4.2. กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กับการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

4.2.1 ความเป็นมาของกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

จากที่โลกได้มีการพัฒนาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตลอดจนระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและโลกได้หันหน้าเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบและมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้คนได้ใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับพฤติกรรมของผู้คนในสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปให้เข้ากับยุคดิจิทัลทั้งลักษณะของการดำเนินกิจการต่าง ๆ และพฤติกรรมการบริโภคและการซื้อสินค้าจากหน้าร้านผู้คนต่างหันมาซื้อสินค้าและบริการบนอินเทอร์เน็ตเพิ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างมีนัยสำคัญ บทบัญญัติหรือหลักเกณฑ์ในกฎหมายที่มีอยู่เดิมจึงได้กลายเป็น “อุปสรรคหรือข้อขัดข้องทางกฎหมาย” (Legal Obstacles) ใน 2 ลักษณะ คือ

(1) บทบัญญัติหรือหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่มีอยู่เดิมซึ่งตราหรือกำหนดขึ้นในสมัยที่มีการติดต่อสื่อสารยังกระทำโดยใช้กระดาษเป็นหลัก (Paper-based Environment) นั้น ไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้ในการทำธุรกรรมที่ใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนกระดาษ (Paperless Environment) เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำเป็นหนังสือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการมีหลักฐานเป็นหนังสือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อ หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสารต้นฉบับ เป็นต้น และ

(2) ในธุรกรรมที่กระทำโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น การวินิจฉัยบางประเด็นตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่สามารถกระทำได้หากไม่มีการสร้างหลักเกณฑ์อื่นมาอธิบายหลักเกณฑ์ที่มีอยู่เดิม การแก้ไขอุปสรรคหรือข้อขัดข้องทางกฎหมายเหล่านี้จึงต้องมีกฎหมายขึ้นมา

รองรับโดยการให้การยอมรับหรือรับรองว่าการธุรกรรมโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมาย เช่นเดียวกับธุรกรรมที่กระทำโดยใช้เอกสารปกติธรรมดา

คณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law หรือ UNCITRAL) ซึ่งเป็นองค์กรของสหประชาชาติได้สำคัญเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จึงได้จัดทำกฎหมายการค้าระหว่างประเทศของโลกเพื่อให้ประชาคมโลกมีกฎหมายการค้าที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน (Harmonised of International Trade Law) โดย UNCITRAL ได้จัดทำกฎหมายแม่แบบ (Model Law) เพื่อรองรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และกำจัดอุปสรรคหรือข้อขัดข้องทางกฎหมาย (Legal Obstacles) อันเกิดจากการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนสื่อกระดาษในการทำธุรกรรม โดยกฎหมายแม่แบบฉบับแรกของ UNCITRAL คือ “กฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996” (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) โดยหลักการสำคัญของกฎหมายแม่แบบฯ ได้แก่ หลักการยอมรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หลักการรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หลักการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลหรือเอกสาร การแสดงเจตนาโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ความเป็นเจ้าของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เวลาและสถานที่ ที่ถือว่าได้ส่งและได้รับข้อมูล ข้อเสนอพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เวลาที่ถือว่าได้ส่งและได้รับข้อมูลสถานที่ที่ถือว่าได้ส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ความผิดพลาดและความซ้ำซ้อนของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การตอบรับว่าได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

นอกจากนี้ UNCITRAL ยังได้จัดทำกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ UNCITRAL MODEL LAW on Electronic Signature 2001 เพื่อกำหนดรายละเอียดในการกำหนดวิธีการที่น่าเชื่อถือในการระบุตัวบุคคล และการเห็นชอบ หรือรับรองข้อความที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อเป็นแนวทางในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของแต่ละประเทศ เพื่อทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในระบบกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อขจัดหรือลดข้อขัดข้องอันเกิดจากความแตกต่างของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศลงให้มากที่สุด

ต่อมาสหประชาชาติได้จัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้ข้อความสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 (United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts 2005) เพื่อเสนอแนวทางในทางปฏิบัติสำหรับการแก้ไขปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาหรือธุรกรรมระหว่างประเทศ ทั้งนี้ อนุสัญญาฯ ดังกล่าวจัดทำขึ้นโดยยึดหลักการตามกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Model Law on Electronic Signatures 2001)

ต่อมาอาเซียนได้ทำความตกลงว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (The ASEAN Agreement on Electronic Commerce) โดยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พ.ศ. 2568 (AEC Blueprint 2025) ที่อาเซียนต้องดำเนินความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายเพื่อการจัดทำมาตรการที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการดำเนินธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การคุ้มครองผู้บริโภค การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การระงับข้อพิพาทออนไลน์ เป็นต้น โดยใช้กรอบความตกลงอิเล็กทรอนิกส์อาเซียน (e-ASEAN Framework Agreement) เป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกรอบความตกลงที่ได้รับการรับรองจากผู้นำอาเซียนเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2543 ต่อมาอาเซียนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (ASEAN Coordinating Committee on Electronic Commerce: ACCEC) เพื่อดำเนินการจัดทำแผนงานด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน ที่จะนำไปสู่เป้าหมายใน AEC Blueprint 2025 รวมทั้งยังมีเป้าหมายในการจัดทำความตกลงว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อาเซียนด้วยแผนงานด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน แบ่งออกเป็นส่วนต่าง ๆ โดยมีการระบุเกี่ยวกับองค์ประกอบการดำเนินงานด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน พร้อมระบุคณะทำงานรายสาขา ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละด้าน

ความตกลงว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (The ASEAN Agreement on Electronic Commerce) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ การอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยสำหรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน ความร่วมมือระหว่างสมาชิกและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อบททั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการนำร่างความตกลงฯ ไปบังคับใช้ ได้แก่ คำนิยาม วัตถุประสงค์ ขอบเขต ความสัมพันธ์กับความตกลงอื่น ข้อยกเว้น การระงับข้อพิพาท การจัดการเชิงสถาบัน การทบทวน การแก้ไข และการมีผลใช้บังคับ

ดังนั้น ในการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของทุกประเทศรวมถึงประเทศไทยได้มีการนำกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) กฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2001 (UNCITRAL MODEL LAW on Electronic Signature 2001) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 (Convention on the Use of Electronic Communications in International Contract 2005) มาเป็นแม่แบบในการดำเนินการจัดทำกฎหมายของตน นอกจากนี้ ประเทศในกลุ่มอาเซียนยังได้นำความตกลงว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (The ASEAN Agreement on Electronic Commerce) มาเป็นแนวทางในการจัดทำหรือปรับปรุงเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของตนด้วย

จากการศึกษาพบว่าในหลายประเทศได้มีการนำกฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ.

1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) มาเป็นกฎหมายแม่แบบในการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภายในของตนเอง โดยเฉพาะประเทศไทยได้มีการนำกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ UNCITRAL MODEL LAW on Electronic Signature 2001 ของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law หรือ UNCITRAL) เป็นไปในแม่แบบในการยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับหลักการของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวและส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาต่อไป ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอให้นำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาเท่านั้น และพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้ประกาศบังคับใช้ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2544

ต่อมาเมื่อสถานการณ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ยังไม่มีบทบัญญัติรองรับในเรื่องตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถระบุถึงตัวผู้ทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นเดียวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องมีการประทับตราในหนังสือเป็นสำคัญรวมทั้งยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้สามารถนำเอกสารซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนต้นฉบับหรือให้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้และโดยที่ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างระบบราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และกำหนดให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และดำเนินกิจการเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบกับปัจจุบันธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้มีการใช้อย่างแพร่หลาย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีหน่วยงานธุรกรรมเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยสมควรจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขึ้นทำหน้าที่แทนศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติเพื่อเป็นการส่งเสริมความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันในเวทีการค้าระหว่างประเทศ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อให้สอดคล้องกับเหตุผลดังกล่าวข้างต้นและได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2551 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ต่อมาปรากฏว่าบทบัญญัติในบางมาตราได้ก่อให้เกิดข้อจำกัดหรืออุปสรรคจากการดำเนินการในทางปฏิบัติ เช่น การจัดทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือและการลงลายมือชื่อในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ข้อจำกัดในการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการกำกับดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถควบคุมดูแลได้เท่าที่ควร เป็นต้น อีกทั้งในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะมีการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญาที่อยู่ต่างรัฐกันโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายภายในเพื่อลดอุปสรรคจากความแตกต่างทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายระหว่างประเทศสมาชิก โดยการปรับปรุงหรือยกร่างกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับหลักการตามกฎหมายแม่แบบหรืออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 (Convention on the Use of Electronic Communications in International Contract 2005) โดยหลักเกณฑ์ในอนุสัญญาดังกล่าวเปรียบเสมือนการปรับปรุงของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Model Law on Electronic Commerce 1966) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Model Law on Electronic Signatures 2001) โดยกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทยใช้เป็นแนวทางในการยกร่างกฎหมาย เพื่อให้มีความทันสมัยรองรับธุรกรรมรูปแบบใหม่และครอบคลุมถึงการทำสัญญาในทางระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการประกาศพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2562 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ในการทำธุรกรรมในระบบเศรษฐกิจที่ผ่านมาจะต้องมีการยืนยันตัวตนของบุคคล ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญ ซึ่งผู้ที่ประสงค์จะขอรับบริการจากผู้ประกอบการหรือหน่วยงานใด ๆ จะต้องทำการพิสูจน์และยืนยันตัวตนโดยการแสดงตนต่อผู้ให้บริการพร้อมกับต้องส่งเอกสารหลักฐาน และเป็นภาระต่อผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ จึงได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อกำหนดให้บุคคลสามารถพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลได้ โดยมีกลไกการควบคุมดูแลผู้ประกอบการธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ระบบดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือ ปลอดภัย และเป็นสากล ทั้งนี้ เพื่อสร้างมาตรฐานการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลเพื่อให้การใช้บริการทางระบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถดำเนินการได้อย่างสะดวกโดยไม่ต้องจัดส่งเอกสารเพื่อยืนยันตัวตนในการทำธุรกรรมต่าง ๆ โดยในการกำหนดมาตรฐานของระบบพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลและบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ให้บริการ (Relying Party : RP) ผู้พิสูจน์และยืนยันตัวตน (Identity Provider : IdP) และผู้ให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (Authoritative Source : AS) โดยผู้ขอใช้บริการสามารถ

ใช้ชุดข้อมูลลงทะเบียน (Authenticator) ซึ่งอาจเป็นรหัสหรือข้อมูลใด ๆ ที่ IdP ออกให้มาใช้ยืนยันตัวตนจาก RP และ RP สามารถเรียกหลักฐานเกี่ยวกับผู้ขอใช้บริการจาก AS ได้ เมื่อได้รับการยืนยันตัวตนจาก IdP แล้ว ทั้งนี้ โดยจะต้องดำเนินการผ่านระบบพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Platform) ซึ่งมีมาตรฐานเป็นไปตามที่กำหนด นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้ให้บริการระบบพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลต้องดำเนินการในรูปบริษัทที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการรับสมาชิก ได้แก่ RP IdP As และผู้ให้บริการระบบทำการแทน (Proxy Sever) ให้เป็นไปตามที่บริษัทกำหนด

4.2.2 กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กับการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

เพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เท่าเทียมเอกสารกระดาษ และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นการรองรับนิติสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งแต่เดิมอาจจะจัดทำขึ้นในรูปแบบของหนังสือให้เท่าเทียมกับนิติสัมพันธ์รูปแบบใหม่ที่จัดทำขึ้นในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการลงลายมือชื่อในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และรับฟังพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับการรับรองธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การกำกับธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และบทกำหนดโทษ สรุปสาระสำคัญดังนี้

1) คำนิยาม

ธุรกรรม หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด 4 เรื่องธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ

อิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้

เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ระบบข้อมูล หมายความว่า กระบวนการประมวลผลด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับสร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การพิสูจน์และยืนยันตัวตน หมายความว่า กระบวนการพิสูจน์และยืนยันความถูกต้องของตัวบุคคล

ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล หมายความว่า เครือข่ายทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคลใด ๆ หรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตน และการทำธุรกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตน

ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติ หมายความว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอัตโนมัติอื่น ที่ใช้เพื่อที่จะทำให้เกิดการกระทำหรือการตอบสนองต่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือการปฏิบัติการใด ๆ ต่อระบบข้อมูล ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยปราศจากการตรวจสอบหรือการแทรกแซงโดยบุคคลธรรมดาในแต่ละครั้งที่มีการดำเนินการหรือแต่ละครั้งที่ระบบได้สร้างการตอบสนอง

การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การส่งหรือรับข้อความด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

2) การรับรองธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 7) ดังนั้น ขั้นตอนต่าง ๆ หรือแบบในการทำธุรกรรมจึงสามารถกระทำโดยใช้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ตั้งที่หมวด 1 ของพระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีไม่ทำเป็นหนังสือ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่มีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดงตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 8) และในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการลงลายมือชื่อ หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีไม่มีการลงลายมือชื่อไว้ ให้ถือว่าได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้าได้ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และใช้วิธีการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (ก) วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง รวมถึงข้อตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือ

(ข) วิธีการอื่นใดที่สามารถยืนยันตัวตนเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อดังกล่าวได้ด้วยวิธีการนั่นเองหรือประกอบกับพยานหลักฐานอื่น (มาตรา 9)

2.2) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความ ความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของข้อความ เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ และสามารถที่จะแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้แล้ว ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว (มาตรา 10)

2.3) ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดนั้นให้พิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการเก็บรักษา ความครบถ้วน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง (มาตรา 11)

2.4) คำเสนอหรือคำสนองในการทำสัญญาอาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ (มาตรา 13) โดยการแสดงเจตนาหรือคำบอกกล่าวอาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ (มาตรา 14) และบุคคลใดเป็นผู้ส่งข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการส่งโดยวิธีใดให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้นั้น โดยมีหลักเกณฑ์ในการส่งหรือการรับข้อมูล ดังนี้

- การเสนอเพื่อทำสัญญาผ่านการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง ซึ่งไม่ได้ส่งถึงบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจง แต่บุคคลทั่วไปที่ใช้ระบบข้อมูลนั้นสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงการเสนอโดยให้ระบบข้อมูลสามารถโต้ตอบได้โดยอัตโนมัติ ในการทำคำสั่งผ่านระบบข้อมูลให้ถือเป็นคำเชิญชวนเพื่อทำคำเสนอ เว้นแต่การเสนอเพื่อทำสัญญาระบุได้โดยแจ้งชัดถึงเจตนาของบุคคลที่ทำการเสนอที่จะผูกพันหากมีการสนองรับ (มาตรา 13/1) และห้ามมิให้ปฏิเสธความสมบูรณ์หรือการบังคับใช้ของสัญญาที่ทำโดยการโต้ตอบระหว่างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติกับบุคคลธรรมดา หรือระหว่างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติด้วยกัน เพียงเพราะเหตุที่ไม่มีบุคคลธรรมดาเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินการในแต่ละครั้งที่กระทำโดยระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติหรือในผลแห่งสัญญา (มาตรา 13/2)

- ในระหว่างผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล ให้ถือว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ส่งข้อมูล หากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ส่งโดยบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นหรือระบบข้อมูลที่ผู้ส่งข้อมูลหรือบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูลได้กำหนดไว้ล่วงหน้าให้สามารถทำงานได้โดยอัตโนมัติ (มาตรา 15)

- ผู้รับข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ส่งข้อมูลและชอบที่จะดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ ถ้าผู้รับข้อมูลได้ตรวจสอบโดยสมควรตามวิธีการที่ผู้ส่งข้อมูลได้ตกลงหรือผูกพันตนไว้ว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ส่งข้อมูล หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งใช้วิธีการที่ผู้ส่งข้อมูลใช้ในการแสดงว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นของผู้ส่งข้อมูล ซึ่งบุคคลนั้นได้ล่วงรู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับผู้ส่งข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูล ทั้งนี้ ไม่ให้ใช้บังคับถ้าในขณะนั้นผู้รับข้อมูลได้รับแจ้งจากผู้ส่งข้อมูลว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นมิใช่ของผู้ส่งข้อมูล และในขณะเดียวกันผู้รับข้อมูลมีเวลาพอสมควรที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่ได้รับแจ้งนั้น หรือถ้าผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะได้รู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมิใช่ของผู้ส่งข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว (มาตรา 16)

- ในระหว่างผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล ผู้รับข้อมูลมีสิทธิถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่งข้อมูลและสามารถดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ เว้นแต่ผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะได้รู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นมีข้อผิดพลาดอันเกิดจากการส่ง หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว (มาตรา 17) ในกรณีที่มีการลงข้อมูลผิดพลาดโดยบุคคลธรรมดาและส่งผ่านระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติของผู้อื่น และระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัตินั้นไม่มีช่องทางให้บุคคลดังกล่าวแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น บุคคลดังกล่าวหรือผู้แทนมีสิทธิที่จะถอนการแสดงเจตนาในส่วนที่เกิดจากการลงข้อมูลผิดพลาดได้ หากบุคคลดังกล่าวหรือผู้แทนได้แจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงข้อผิดพลาดโดยพลันหลังจากที่ตนได้รู้ถึงข้อผิดพลาดนั้น และแสดงให้เห็นว่าได้ส่งข้อมูลผิดพลาดผ่านระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติ และบุคคลดังกล่าวหรือผู้แทนไม่ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ใด ๆ จากสินค้า บริการ หรือสิ่งอื่นใดอย่างมีนัยสำคัญจากอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 17/1)

2.5) ในกรณีที่ต้องมีการตอบแจ้งการรับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะผู้ส่งข้อมูลได้ร้องขอหรือตกลงกับผู้รับข้อมูลไว้ก่อนหรือขณะที่ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือปรากฏในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้ตกลงให้ตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบหรือวิธีการใดโดยเฉพาะ การตอบแจ้งการรับอาจทำได้ด้วยการติดต่อสื่อสารจากผู้รับข้อมูล

- ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลกำหนดเงื่อนไขว่าจะถือว่ามี การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่อเมื่อได้รับการตอบแจ้งการรับจากผู้รับข้อมูล ให้ถือว่ายังไม่มีการส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จนกว่าผู้ส่งข้อมูลจะได้รับการตอบแจ้งการรับแล้ว

- ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้กำหนดเงื่อนไขและผู้ส่งข้อมูลมิได้รับการตอบแจ้งการรับนั้นภายในเวลาที่กำหนดหรือตกลงกัน หรือภายในระยะเวลาอันสมควรในกรณีที่มีได้

กำหนดหรือตกลงเวลาไว้ ผู้ส่งข้อมูลอาจส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้รับข้อมูลว่าตนยังมิได้รับการตอบแจ้ง การรับและกำหนดระยะเวลาอันสมควรให้ผู้รับข้อมูลตอบแจ้งการรับและหากผู้ส่งข้อมูลมิได้รับการตอบแจ้งการรับภายในระยะเวลาอันสมควรดังกล่าว เมื่อผู้ส่งข้อมูลบอกกล่าวแก่ผู้รับข้อมูลแล้ว ผู้ส่งข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้มีการส่งเลยหรือผู้ส่งข้อมูลอาจใช้สิทธิอื่นใดที่ผู้ส่งข้อมูลมีอยู่ได้ (มาตรา 19)

2.6) การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าได้มีการส่งเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ส่งข้อมูล (มาตรา 22) และการรับข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่ามิมีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้กำหนดระบบข้อมูลที่จะใช้ในการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยเฉพาะให้ถือว่า การรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับ ข้อมูลได้กำหนดไว้แล้ว (23)

3) ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือ สัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้ เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นและเพื่อแสดงว่าบุคคล ดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น (มาตรา 3)

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะดังนี้ให้ถือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เชื่อถือได้ เช่น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อ โดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่นภายใต้สภาพที่นำมาใช้, ในขณะที่สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ข้อมูล สำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่มีการ ควบคุมของบุคคลอื่น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดแก่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ นับแต่เวลาที่ได้สร้าง ขึ้นสามารถจะตรวจพบได้ และในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปเพื่อ รับรองความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก่ข้อความนั้น สามารถตรวจพบได้นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งก็อาจยังมีวิธีการอื่นอีกที่แสดง ได้ว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ (มาตรา 26)

ในกรณีมีการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างลายมือ ชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จะมีผลตามกฎหมาย เจ้าของลายมือชื่อต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อ ไม่ให้มีการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับอนุญาต, แจ้งให้บุคคลที่ คาดหมายได้โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะกระทำการใดโดยขึ้นอยู่กับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ ให้บริการเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทราบโดยไม่ชักช้าเมื่อเจ้าของลายมือชื่อหรือควรได้รู้ว่า ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นสูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยไม่ชอบ

หรือถูกลวงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมถึงการที่เจ้าของลายมือชื่อรู้จากสภาพการณ์ที่ปรากฏว่ากรณีมีความเสี่ยงมากพอที่ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะสูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยไม่ชอบหรือถูกลวงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์, ในกรณีมีการออกใบรับรองสนับสนุนการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมด ซึ่งกระทำโดยเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับใบรับรองนั้นตลอดอายุใบรับรองหรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง (มาตรา 27)

ในกรณีมีการให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเสมือนหนึ่งลงลายมือชื่อ ผู้ให้บริการออกใบรับรองต้องมีวิธีดำเนินการ เช่น ปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่ตนได้แสดงไว้, ใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดที่ตนได้กระทำเกี่ยวกับใบรับรองนั้นตลอดอายุใบรับรองหรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง จัดให้มีวิธีการในการเข้าถึงโดยสมควร ให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงในการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดจากใบรับรองได้, ใช้ระบบวิธีการ และบุคลากรที่เชื่อถือได้ในการให้บริการ โดยดูจากสถานภาพทางการเงิน บุคลากรและสินทรัพย์ที่มีอยู่ คุณภาพของระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ วิธีการออกใบรับรอง การขอใบรับรอง และการเก็บรักษาข้อมูลการให้บริการนั้น เป็นต้น (มาตรา 28 และมาตรา 29) ซึ่งคู่กรณีที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามสมควรในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และในกรณีที่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีใบรับรอง คู่กรณีต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของใบรับรอง การพักใช้หรือการเพิกถอนใบรับรอง และปฏิบัติตามข้อจำกัดใด ๆ ที่เกี่ยวกับใบรับรอง (มาตรา 31) โดยใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นี้ให้ถือว่ามีผลทางกฎหมาย (มาตรา 31) และใบรับรองที่ออกในต่างประเทศก็ให้มีผลตามกฎหมายในประเทศเช่นเดียวกับใบรับรองที่ออกในประเทศ หากการออกใบรับรองดังกล่าวได้ใช้ระบบที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่าระบบที่เชื่อถือได้ตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 31)

4) ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

บุคคลย่อมมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เฉพาะแต่ในกรณีที่จำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชนโดยจะมีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียนหรือต้องได้รับใบอนุญาต (มาตรา 32) ซึ่งในกรณีที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับอนุญาต ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด โดยพระราชกฤษฎีกาจะกำหนดถึงเรื่องคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุ

ใบอนุญาต การคืนใบอนุญาตและการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ด้วย (มาตรา 34)

ในกรณีที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นกิจการที่ต้องขึ้นทะเบียน ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 33/1) และในกรณีที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 33/2)

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแล (มาตรา 34/1) และหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ มีหนังสือแจ้งให้ผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ให้บริการ หรือบุคคลใดมาให้ข้อมูลหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการให้บริการนั้น ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการ ในกรณีที่ผู้ให้บริการได้กระทำความผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเพราะเหตุฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามพระราชกฤษฎีกาประกาศของคณะกรรมการ หรือเงื่อนไขในใบอนุญาต และเข้าไปในสถานที่ของผู้ให้บริการในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง และยึดหรืออายัดเอกสารและหลักฐาน รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวกับการให้บริการที่สงสัยว่ามีไว้เพื่อใช้หรือได้ใช้ในการกระทำความผิด (มาตรา 34/2)

5) ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล

การพิสูจน์และยืนยันตัวตนของบุคคลอาจกระทำผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลได้ โดยผู้ใดประสงค์จะอาศัยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของบุคคลอื่นผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลอาจแจ้งเงื่อนไขเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องใช้ให้บุคคลอื่นนั้นทราบเป็นการล่วงหน้า และเมื่อได้มีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลตามเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ให้สันนิษฐานว่าบุคคลที่ได้รับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนเป็นบุคคลนั้นจริง (มาตรา 34/3)

ในกรณีที่จำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชน ให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลใดเป็นการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องได้รับใบอนุญาตก่อน (มาตรา 34/4)

6) อุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ

คำขอ การอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศหรือการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับและให้ถือว่า มีผลโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด ทั้งนี้ ในพระราชกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หรือให้หน่วยงานของรัฐออกระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดในบางกรณีด้วยก็ได้ (มาตรา 35)

7) คณะกรรมการอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

กำหนดให้มีคณะกรรมการอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 36) มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนา อุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง,ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจ บริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์,เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีเพื่อการตราพระราชกฤษฎีกาตามพระราชบัญญัตินี้,ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น โดยในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 37) และให้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ (มาตรา 43)

8) บทกำหนดโทษ

ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาโดยฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้หยุดการให้บริการหรือคำสั่งห้ามมิให้ให้บริการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจ หรือประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภายหลังจากพนักงานเจ้าหน้าที่ถอนการรับแจ้งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 44)

ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่ขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หรือประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภายหลังจากมีคำสั่งเพิกถอนการขึ้นทะเบียน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 45)

ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่ได้รับใบอนุญาต หรือประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในระหว่างที่มีคำสั่งพักใช้

ใบอนุญาตหรือภายหลังจากมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของคณะกรรมการ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 45)

ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล โดยไม่ได้รับใบอนุญาต หรือประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ในระหว่างที่มีคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือภายหลังจากมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 46)

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พบว่า กฎหมายดังกล่าวได้เกิดขึ้นตามนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ฉบับที่เรียกว่า “นโยบาย IT 2000” ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติในขณะนั้นเสนอ โดยนโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและเพื่อให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน จึงได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ขึ้นโดยนำ “กฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996” (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) ของ UNCITRAL มาอนุวัติการเป็นกฎหมายภายในเพื่อรองรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และกำจัดอุปสรรคหรือข้อขัดข้องทางกฎหมาย (Legal Obstacles) ที่เกิดจากการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนสื่อกระดาษในการทำธุรกรรมต่างๆ ซึ่งในหลายประเทศได้นำหลักเกณฑ์ดังกล่าวในกฎหมายแม่แบบไปจัดทำเป็นกฎหมายภายในเพื่อรองรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ฉบับนี้ได้ยอมรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Legal Recognition of Data Messages) โดยกำหนดให้ธุรกรรมที่กระทำโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายเช่นเดียวกับธุรกรรมที่กระทำโดยเอกสารธรรมดา (Paper-based Documentation) ซึ่งเป็นไปตาม “หลักความเท่าเทียมในการทำหน้าที่ระหว่างวิธีการทางกระดาษกับวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์” (Functional Equivalent Approach) ในกฎหมายแม่แบบว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติเฉพาะเรื่อง เช่น การรับรองธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ภาครัฐ คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และบทกำหนดโทษ เป็นต้น โดยเฉพาะบทบัญญัติเกี่ยวกับธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการบัญญัติที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบริการทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งได้มีการกำหนดขึ้นในปี 2562 เพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชน โดยให้ผู้ที่ประสงค์จะ

ประกอบธุรกิจตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตต่อสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ และได้กำหนดบทลงโทษผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่แจ้ง ไม่ขึ้นทะเบียน และไม่ได้รับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุกแล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการซื้อขายสินค้าหรือให้บริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	กฎหมาย	วัตถุประสงค์/สาระสำคัญ
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	1. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544	เพื่อรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การใช้ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ การพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถนำเอกสารซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนต้นฉบับหรือให้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้
	2. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยวิธีการแบบปลอดภัยในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2553	เพื่อส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการและรักษาความมั่นคงปลอดภัยของทรัพย์สินสารสนเทศในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้มีการยอมรับและเชื่อมั่นในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดวิธีการแบบปลอดภัยสามระดับคือ ระดับเคร่ง ระดับกลาง และระดับพื้นฐาน ซึ่งในแต่ละระดับได้มีการกำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
กระทรวงพาณิชย์	1. พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 2. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง ให้ผู้ประกอบการพาณิชย์กิจการจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2553	1. การจดทะเบียนพาณิชย์ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัด ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ทุกท้องที่ที่ราชอาณาจักรต้องจดทะเบียนพาณิชย์ ซึ่งในส่วนที่ถือว่าเป็นการจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	กฎหมาย	วัตถุประสงค์/สาระสำคัญ
		<p>1.1 การซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต</p> <p>1.2 การบริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider : ISP)</p> <p>1.3 การให้เช่าพื้นที่ของเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Web Hosting)</p> <p>1.4 การบริการตลาดกลางในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ (e-Marketplace)</p> <p>2. การออกเครื่องหมายรับรอง (DBD registered) เพื่อรับรองความน่าเชื่อถือแก่เว็บไซต์ของผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า</p>
สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค	<p>1. พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545</p> <p>2. กฎกระทรวง กำหนดการซื้อซื้อขายสินค้าหรือบริการ โดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง พ.ศ. 2561</p>	<p>1. กำหนดให้การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นตลาดแบบตรง</p> <p>2. การจดทะเบียนตลาดแบบตรงและการคุ้มครองผู้บริโภค</p> <p>3. กำหนดหลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง การคุ้มครองผู้บริโภค และหลักประกันหากผู้บริโภคได้รับความเสียหาย</p> <p>4. กำหนดให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นบุคคลธรรมดา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรสามารถซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยวิธีการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้โดยไม่ถือว่าเป็นตลาดแบบตรง</p>
	2. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	กำหนดความคุ้มครองผู้บริโภคที่ตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจากการเสนอสินค้าและการบริการผ่านการตลาดและการโฆษณาของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งไม่อาจทราบภาวะตลาดและความจริงเกี่ยวกับคุณภาพและราคาสินค้าและบริการได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาด้วย
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550	เพื่อกำหนดมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงาน ผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้หรือใช้วิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูลแก้ไข หรือทำลายข้อมูลของ บุคคลอื่นในระบบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ	กฎหมาย	วัตถุประสงค์/สาระสำคัญ
		คอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ตลอดจนกระบวนกรและหลักเกณฑ์ในการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์
ธนาคารแห่งประเทศไทย	พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560	การกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินด้วยการอนุญาตหรือขึ้นทะเบียน และมีบทกำหนดโทษทางปกครองและอาญา ตลอดจนการให้ความคุ้มครองการชำระเงินกรณีที่เกิดคดีฟ้องร้องฟ้องพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย อันจะทำให้ระบบการชำระเงินของประเทศเกิดเสถียรภาพและดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง
กรมสรรพากร	1) ประมวลรัษฎากร 2) กฎกระทรวง ฉบับที่ 355 (พ.ศ. 2562) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มีธุรกรรมลักษณะเฉพาะ	เพื่อกำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์มีหน้าที่รายงานข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มีธุรกรรมลักษณะเฉพาะให้กรมสรรพากรเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอากร โดยธุรกรรมที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดในปีที่ล่วงมา ดังต่อไปนี้ 1. ฝากหรือรับโอนเงินทุกบัญชีรวมกันตั้งแต่สามพันครั้งขึ้นไป 2. ฝากหรือรับโอนเงินทุกบัญชีรวมกันตั้งแต่สี่ร้อยครั้ง และมียอดรวมของธุรกรรมฝากหรือรับโอนเงินรวมกันตั้งแต่สองล้านบาทขึ้นไป
กรมศุลกากร	พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469	เพื่อจัดเก็บภาษีสินค้านำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ

ตารางสรุปข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่อยู่ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ เช่น Lazada Shopee 11 Street TH Chilindo Amazon JD.com central, google และ Hotmail เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการหลายรายไม่ได้มีสถานที่ตั้งและจดทะเบียนนิติบุคคลตามกฎหมายในประเทศไทย ประกอบกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังไม่สามารถมีผลบังคับกับผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศจะต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตต่อ

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ รวมถึงในขณะนี้พระราชกฤษฎีกา กำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้น ทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ ยังไม่ได้มีการประกาศบังคับใช้ จึงทำให้ ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถทราบได้ว่าผู้ประกอบการบริการ เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดบางที่ต้องดำเนินการแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้อง ได้รับใบอนุญาตก่อนประกอบกิจการ นอกจากนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนด หน่วยงานในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) มีหลายฉบับที่ กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จะต้องจดทะเบียนได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วย ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้รับผิดชอบ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์เป็น ผู้รับผิดชอบ และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีสำนักงานคณะกรรมการ กู้ยืมครองผู้บริโภค เป็นผู้รับผิดชอบ

ดังนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ควรกำหนดให้ ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่เป็นเจ้าของแพลตฟอร์มพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ขนาดใหญ่ที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศต้องขึ้นทะเบียน รวมถึงกำหนดให้มีการขึ้น ทะเบียนผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เฉพาะตามกฎหมายพระราชบัญญัติ ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อลดความซ้ำซ้อนกันและเป็นการบูรณาการ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นระบบ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การทำธุรกรรมในอดีตจะใช้วิธีการเขียนด้วยลายมือบนกระดาษ ต่อมามีการใช้เครื่องพิมพ์โดยไม่ต้องเขียนด้วยมือแต่ก็ยังต้องใช้กระดาษเป็นหลักในการทำธุรกรรมหรือที่เรียกว่า Paper-based Environment ภายหลังจากนั้นได้มีการพัฒนาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตลอดจนระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถตรวจสอบข้อมูลหรือสินค้าได้เองมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างคอมพิวเตอร์ด้วยกันเอง เป็นต้น วิธีการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ในรูปแบบใหม่ที่ใช้อิเล็กทรอนิกส์ เรียกว่า “วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์” ดังนั้น ธุรกรรมหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์จึงเรียกว่า “ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” แต่หากกิจกรรมที่ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นกิจกรรมที่ใช้เชิงพาณิชย์ จึงเรียกกิจกรรมนั้นว่า “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์”

คณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law หรือ UNCITRAL) ซึ่งเป็นองค์กรของสหประชาชาติที่มีบทบาทสำคัญในการจัดทำกฎหมายการค้าระหว่างประเทศของโลก เพื่อให้ประชาคมโลกมีกฎหมายการค้าที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน (Harmonised of International Trade Law) โดย UNCITRAL ได้จัดทำกฎหมายแม่แบบ (Model Law) เพื่อรองรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และกำจัดอุปสรรคหรือข้อขัดข้องทางกฎหมาย (Legal Obstacles) อันเกิดจากการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนสื่อกระดาษในการทำธุรกรรม โดยกฎหมายแม่แบบฉบับแรกของ UNCITRAL คือ “กฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996” (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996)

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เกิดขึ้นตามนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ฉบับที่เรียกว่า “นโยบาย IT 2000” ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ในขณะนั้นเสนอ โดยนำกฎหมายแม่แบบฉบับแรกของ UNCITRAL มาเป็นต้นแบบในการยกร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพื่อรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการ

ส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไป ต่อมาเมื่อมีการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นและด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีจึงพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่อยู่ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ โดยผู้ประกอบการหลายรายไม่ได้มีสถานที่ตั้งและจดทะเบียนนิติบุคคลตามกฎหมายในประเทศไทย ประกอบกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ยังไม่สามารถมีผลบังคับกับผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ จะต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตต่อสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ นอกจากนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดหน่วยงานในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) มีหลายฉบับที่กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จะต้องจดทะเบียนได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้รับผิดชอบ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้รับผิดชอบ และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นผู้รับผิดชอบ

5.2 อภิปรายผล

ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของการดำเนินธุรกิจการค้าและการให้บริการให้มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปจากรูปแบบเดิม จึงทำให้เกิดคำว่า “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” หรือที่รู้จักกันในชื่อภาษาอังกฤษว่า e – Commerce หรือ Electronic Commerce เพื่อให้เข้าถึงและอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคมากที่สุด โดยช่องทางการตลาดผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ได้รับความสนใจและมีแนวโน้มที่ขยายเพิ่มขึ้นทุกปีด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของการดำเนินธุรกิจการค้าและการให้บริการให้มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปจากรูปแบบเดิม จึงทำให้เกิดคำว่า “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” หรือที่รู้จักกันในชื่อภาษาอังกฤษว่า e – Commerce หรือ Electronic Commerce เพื่อให้เข้าถึงและอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคมากที่สุด โดยช่องทางการตลาดผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ได้รับความสนใจและมีแนวโน้มที่ขยายเพิ่มขึ้นทุกปี

โดยในการดำเนินธุรกรรมการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) สามารถจำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ คือ ผู้ประกอบการกับผู้บริโภค (Business to Consumer: B2C) ผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการ (Business to Business: B2B) ผู้บริโภคกับผู้บริโภค (Consumer to Consumer: C2C) ผู้ประกอบการกับภาครัฐ (Business to Government: B2G) และภาครัฐกับประชาชน (Government to Consumer: G2C)

ต่อมาคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law หรือ UNCITRAL) ได้สำคัญเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้จัดทำกฎหมายการค้าระหว่างประเทศของโลกเพื่อให้ประชาคมโลกมีกฎหมายการค้าที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน (Harmonization of International Trade Law) เพื่อเป็นกฎหมายแม่แบบ (Model Law) ในการรองรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และกำจัดอุปสรรคหรือข้อขัดข้องทางกฎหมาย (Legal Obstacles) อันเกิดจากการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แทนสื่อกระดาษในการทำธุรกรรม คือ “กฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996” (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ UNCITRAL MODEL LAW on Electronic Signature 2001 เพื่อกำหนดรายละเอียดในการกำหนดวิธีการที่น่าเชื่อถือในการระบุตัวบุคคล และการเห็นชอบ และจากนั้นสหประชาชาติได้จัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้ข้อความสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 (United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts 2005) เพื่อเสนอแนวทางในทางปฏิบัติสำหรับการแก้ไขปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาหรือธุรกรรมระหว่างประเทศ โดยจัดทำขึ้นโดยยึดหลักการตามกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Model Law on Electronic Signatures 2001) ต่อมาอาเซียนได้ทำความตกลงว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (The ASEAN Agreement on Electronic Commerce) โดยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พ.ศ. 2568 (AEC Blueprint 2025)

สำหรับประเทศไทยนำกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996 (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) และกฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ UNCITRAL MODEL LAW on Electronic Signature 2001 ของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law หรือ UNCITRAL) เป็นไปในแม่แบบในการจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2554 และได้มีการดำเนินการแก้ไข

เพิ่มเติมจำนวน 4 ครั้ง โดย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีประเด็นเกี่ยวกับการรับรองธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การกำกับธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และบทกำหนดโทษ

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่อยู่ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ เช่น Lazada Shopee 11 Street TH Chilindo Amazon JD.com central google และ Hotmail เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการหลายรายไม่ได้มีสถานที่ตั้งและจดทะเบียนนิติบุคคลตามกฎหมายในประเทศไทย ประกอบกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังไม่สามารถมีผลบังคับกับผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศจะต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตต่อสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ รวมถึงในขณะนี้พระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ ยังไม่ได้มีการประกาศบังคับใช้ จึงทำให้ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถทราบได้ว่าผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดบางที่ต้องดำเนินการแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อนประกอบกิจการ นอกจากนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดหน่วยงานในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) มีหลายฉบับที่กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จะต้องจดทะเบียนได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้รับผิดชอบ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้รับผิดชอบ และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานศึกษาของนิชธิมา ประจันตบุตร พบว่าการจดทะเบียนเพื่อควบคุมธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีกฎหมายหลายฉบับที่ออกมากำหนดให้ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องจดทะเบียน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนจึงควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติ และรายงานของคณะกรรมการสิทธิการพาณิชย์ การอุตสาหกรรม และการแรงงาน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พบว่าการปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในด้านกำกับดูแลและส่งเสริม โดยพิจารณารายละเอียดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และออกมาตรการกำกับดูแลผู้ประกอบการโดยวิธีการจดทะเบียน หรือขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการให้เข้าสู่ระบบ โดยมีมาตรการภาษีในการส่งเสริมและกำกับดูแล และกำหนดโครงสร้าง

หน่วยงานรับผิดชอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ให้เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการค้าในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา การประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ในปัจจุบันได้มีผู้ที่ประกอบการจำหน่ายสินค้าและบริการขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และรายย่อยได้เข้ามาดำเนินการธุรกิจผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการผ่านทางแพลตฟอร์มของต่างประเทศ แพลตฟอร์มภายในประเทศ หรือการสร้างแพลตฟอร์มของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้มีการเข้ามากำกับดูแลผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและการจัดเก็บภาษี โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้มีกำหนดให้ผู้ประกอบการดังกล่าวต้องจดทะเบียน การขึ้นทะเบียน และการขอใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หากผู้ประกอบการดังกล่าวไม่ดำเนินการตามย่อมมีความผิดโทษจำคุกและโทษปรับตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ประกอบการธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงต้องดำเนินการจดทะเบียน และการขอใบอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด

5.3.2 ในปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมและกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการดังกล่าวต้องจดทะเบียน และการขอใบอนุญาตการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่อย่างไรก็ตามกับพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้มีการจำหน่ายสินค้าและบริการแพลตฟอร์มของต่างประเทศ เช่น Amazon (อเมริกา) Alibaba (จีน) Lazada (สิงคโปร์) Shopee (สิงคโปร์) Get (อินโดนีเซีย) Foodpanda (เยอรมนี) และ Grab (สิงคโปร์) เป็นต้น ซึ่งแพลตฟอร์มดังกล่าวหน่วยงานของรัฐไม่สามารถเข้าไปกำกับดูแลและจัดเก็บภาษีเงินได้ เนื่องจากไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลในประเทศไทย ดังนั้น รัฐบาลจะต้องกำหนดมาตรการให้ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นเจ้าของแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศที่เข้ามาประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยต้องจดทะเบียนทะเบียนนิติบุคคลในประเทศไทย และต้องได้รับใบอนุญาตต่อสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

5.3.3 ในการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยในปัจจุบันหน่วยงานหลายที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลและส่งเสริมการค้าการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายหลายฉบับ เช่น

(1) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและกำกับดูแลการบริหารจัดการและรักษาความมั่นคงปลอดภัยของทรัพย์สินสารสนเทศในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

(2) กระทรวงพาณิชย์มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและกำกับดูแลให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499

(3) สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม กำกับดูแล และคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

(4) สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลและคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

(5) ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินตามพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

(6) กรมสรรพากรมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร

(7) กรมศุลกากรมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการจัดเก็บภาษีสินค้านำเข้าสินค้าจากต่างประเทศพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

จากความหลากหลายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประกอบธุรกิจพาณิชย์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการยื่นจดทะเบียนและขอใบอนุญาตผ่านหลายหน่วยงานจึงเกิดความซ้ำซ้อนและเป็นภาระให้กับผู้ประกอบการในการดำเนินการยื่นเรื่องเพื่อจดทะเบียนและขอใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจ เช่น จดทะเบียนพาณิชย์และผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า การจดทะเบียนจดทะเบียนตลาดแบบตรงกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค และการจดทะเบียนผู้เสียภาษีนิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มกับกรมสรรพากร เป็นต้น ดังนั้น รัฐบาลจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ที่กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และประมวลรัษฎากร โดยกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมีหน้าที่รับคำร้องขอจดทะเบียนและใบอนุญาตผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนหน่วยงานอื่น เพื่อเป็นการลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อนในการทำงานของหน่วยงานที่กำกับดูแลและรับจดทะเบียน

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

พินัย ฌ นคร. (2561). **กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในยุคดิจิทัล**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2555). **คู่มือการทำสัญญาพาณิชย์**

อิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้ประกอบธุรกิจ. กรุงเทพฯ : พาณิชยพระนคร.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2541). **การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (ส่วนหนึ่งของโครงการแผนแม่บท**

กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2540 – 2549). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ
สิ่งแวดล้อม. (2542). **โครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. (2544). **กฎหมายธุรกรรมทาง**

อิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร:

ซีอีดียูเคชั่น.

วารสาร

สุทธิพล ทวีชัยการ.(2539). **ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ**, วารสารรพี, น.

68-70

สมชาย นำประเสริฐชัย. **Inside Internet : ธุรกิจบนเครือข่าย**, Internet Magazine. ปีที่ 4

ฉบับที่ 10 (40). น. 66 (ตุลาคม 2542)

ยีน ภู่วรรณ. (2544). **การดำเนินงานอิเล็กทรอนิกส์ในหน่วยงานรัฐ : บทบาทและความสำคัญ**.

ในเอกสารวิชาการประจำปี พ.ศ. 2544 เรื่อง “การปฏิรูประบบราชการ :

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government)”, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ

ปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. **รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ใน**

ประเทศไทย ปี 2560. สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2562 จาก <https://bit.ly/2Nwccpl>

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). รายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้
อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย, สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2562 จาก <https://bit.ly/2DEL0js>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล	นายณัฐพงศ์ ศรีพา
ตำแหน่งปัจจุบัน	นิติกรชำนาญการพิเศษ
คุณวุฒิการศึกษา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขามหาชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถานที่ติดต่อ	88/26 หมู่บ้านกัสโต้ปิ่นเกล้า หมู่ 2 ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
หมายเลขโทรศัพท์	ที่ทำงาน : 02 244 2675 มือถือ : 086 000 1372